

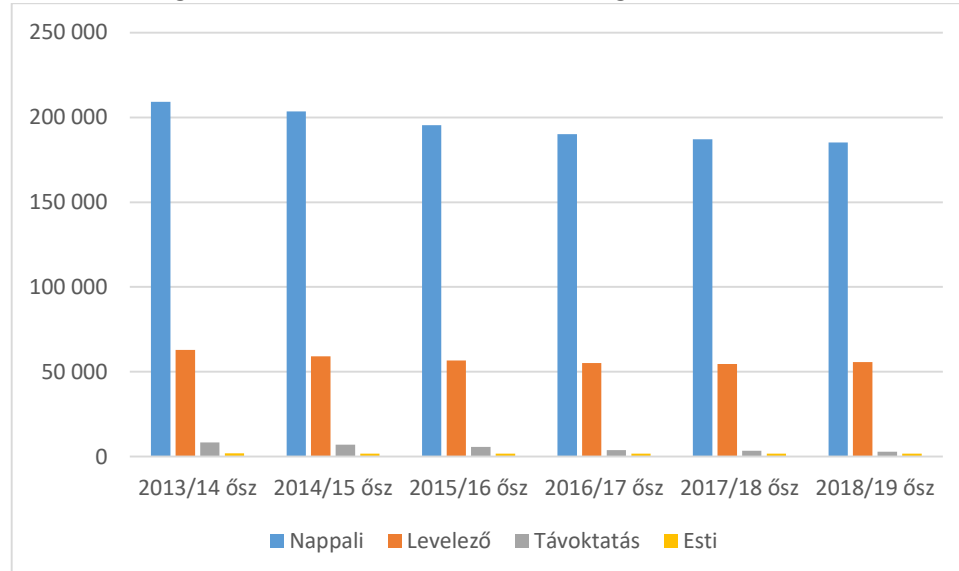
VERECKEI Judit

Személyes jelenlét nélküli felsőoktatás a vizsgaszervezés aspektusából a közoktatási vezetőképzésben

Előzmények

Magyarországon a felsőoktatás a koronavírus járvány megjelenése előtt meghatározóan hagyományos, jelenléti formában, nappali munkarendben folyt. Az Oktatási Hivatal statisztikai adatbázisa alapján 2013. és 2019. ősze között a hallgatók háromnegyede vett részt nappali és mindössze negyede a megszokott kontakt formán túl egyéb módszereket is igénylő, elsősorban levelező, jóval kisebb mértékben esti vagy távoktatásos munkarendű képzésben. Összhangban vannak egyébként az adatok a nemzetközi trenddel, a világ 2,2 billiárd dolláros felsőoktatási piacának ugyanis mindössze 2%-át tette ki a vírus előtt a táv- és az online oktatás (Gonda, 2020).

1. ábra: A hallgatói létszám munkarend szerinti megoszlása 2013. és 2019. között

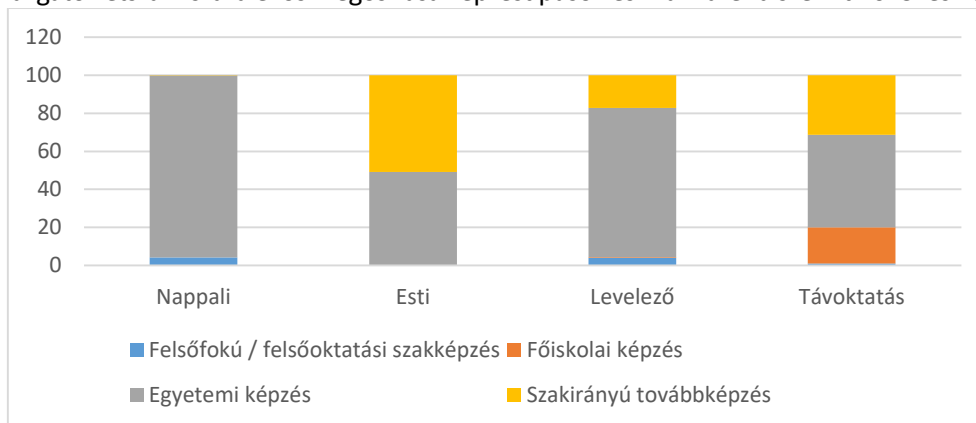

Forrás: az Oktatási Hivatal statisztikája alapján saját szerkesztés

A járvány miatt azonban az oktatás minden szintjén jelenlét nélküli, online formára kellett áttérni 2020 márciusában, gyakorlatilag egyik napról a másikra. Az átállás a felsőoktatásban kisebb problémát jelentett, mint a köznevelésben vagy a szakképzésben, hiszen az oktatásnak ez a szintje már sokkal jelentősebb mértékben épít a hallgatók önállóságra, a tanulási folyamatuk önirányítására. A felsőoktatásban nincs folyamatos számonkérés, a tanár-diák közötti kapcsolat is kevésbé személyes jellegű, valamint a felsőoktatás világától kevésbé távoli a digitális tananyag- és taneszközhasználat, mint a tankötelezettség teljesítéséhez kötött oktatási szinteken (Rajcsányi-Bacsa, 2020; Zakota, 2020). A fentiek ellenére a folyamat a felsőoktatásban sem volt egyszerű, a nem jelenléti oktatásra a magyar felsőoktatás leginkább módszertanilag nem volt felkészülve. Az oktatóknak a tananyagok nagy részét át kellett alakítani oly módon, hogy a tartalom online formában is közvetíthető legyen, ami természetesen több előkészítést és felkészülést igényelt. Eltérő tapasztalatokkal rendelkeztek a tanárok az eszközhasználat vonatkozásában is, de a tapasztaltaknak is olyan helyzetben kellett helyt állniuk, amelyben a digitális bennszületett generációt egy feltételezhetően csekélyebb mértékű IKT kompetenciával rendelkező generáció kezdte el online oktatni. A tartalomközvetítés mellett ki kellett dolgozni a számonkérés, a vizsgáztatás nem jelenléti módszereit is.

Mind hazai, mind nemzetközi szinten számos kutatás készült a Covid-19 világjárvány felsőoktatásra gyakorolt hatásának elsősorban a 2020-as év első felében történő vizsgálatáról (Daad.de, 2020; Deés, 2020; Global Student Survey, 2020; Ősz, 2020; Rajcsányi-Bacsa, 2020; Sipos–Jarjabka–Kuráth–Venczel-Szakó, 2020). A vizsgálatok elsősorban a tanulási szokások változására, a hallgatók elégedettségére, a hallgatói teljesítményekre, valamint a Covid alatti eszközhasználatra és módszertanra irányultak. Az eredményekből többek között megállapítható, hogy a felsőoktatásban virtuális tanteremként a Moodle keretrendszer használata volt meghatározó, míg a személyes interakciók, előadások tekintetében leginkább az intézmények informatikai részlegei alapján támogatott, különböző „meeting” rendszereket alkalmazták (pl. Zoom, Google Meet, Skype, Discord, vagy Teams platformot) (Ősz, 2020). A kutatásokból az is kiderül, hogy az átállás során könnyebb volt azoknak a helyzetük, akik nem nappali tagozaton tanultak és tanítottak, hiszen a nappalisok esetében az e-learning rendszerek otthoni alkalmazása a Covid előtti időszakban 20% alatti értéket mutatott, mely alól csak a vizsgaidőszak volt kivétel (Ősz, 2018). Az egyéb (levelező, esti és távoktatásos) munkarendben tanulók, akik jellemzően már munka mellett képzik magukat, jobban kihasználják a „bárhonnan elérhető tananyag” adta lehetőséget, és meghatározóan otthonról, a délutáni/esti órákban vagy szabadidejükben használják az e-learning biztosította módszereket. Tehát számukra a jelenléti oktatás „vírusmentes időszakban” sem értelmezhető a hagyományos módon, mert az elsősorban a konzultációs időpontokra koncentrálódik és a kommunikációt az oktatóval is legtöbbször írásban valósítják meg (Ősz, 2020). A magyar felsőoktatásban – ahogy az Oktatási Hivatal statisztikai adatbázisában szereplő adatokból kiderül – az esti, levelező és távoktatásos munkarend meghatározóan a szakirányú továbbképzésekre jellemző. Ebben a képzési formában a nappali munkarendet minimális hallgatói arányszám (0,16%) képviseli.

2. ábra: Hallgatói létszám százalékos megoszlása képzéstípusok és munkarend szerint 2013. és 2019. között

Forrás: az Oktatási Hivatal statisztikája alapján saját szerkesztés

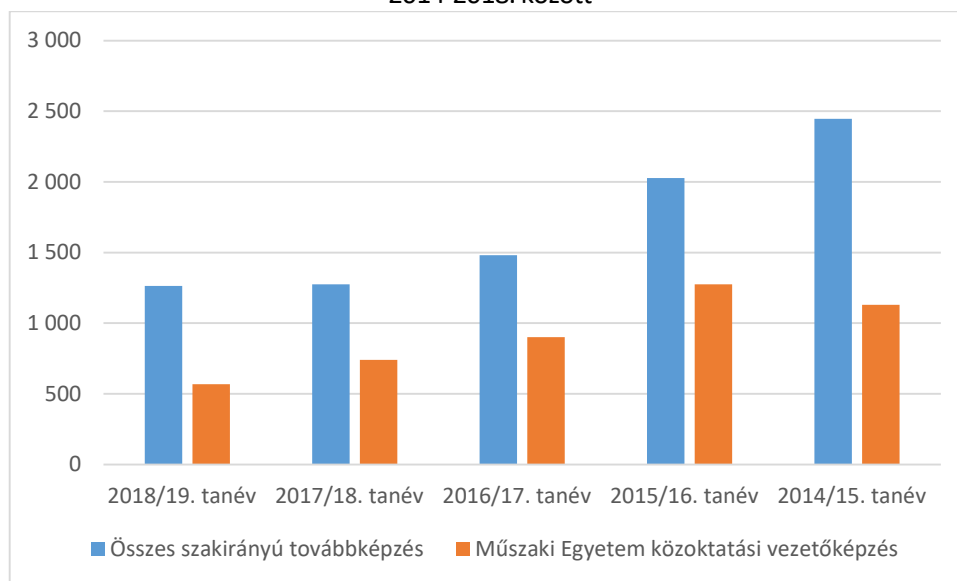
Munkám további részében azt vizsgálom meg, hogyan valósult meg az átállás egy szakirányú továbbképzés, a Budapesti Műszaki Egyetem (a továbbiakban: BME) Műszaki Pedagógiai Tanszékén folyó, pedagógus szakvizsgát adó, közoktatási vezetőképzésén. Mivel a számonkérésre, vizsgáztatásra az eddig megjelent tanulmányok kevésbé koncentrálnak, az átállást ebből az aspektusból mutatom be.

Személyes jelenlét nélküli vizsgaszervezés a BME közoktatási vezetőképzésén

A BME-n folyó közoktatási vezetőképzésnek a szak indítása óta egyedülálló, a többi hasonló képzéstől megkülönböztető eleme, hogy a felnőttkori tanulási igényekhez maximálisan alkalmazkodó távoktatási formában és Budapest mellett az ország számos pontján – jelenleg 15 vidéki városban – kialakított konzultációs helyszínnel működik (Benedek, 2018). Nagy hangsúlyt helyeznek továbbá a modern, digitális eszközök használatára – kezdetben úgy, hogy a nyomtatott tankönyvek mellett a tananyag feldolgozását videokazetták és írásvetítőn alkalmazható fóliák segítették, a későbbiekben pedig a Moodle elektronikus oktatási keretrendszer használatával. Jelenleg a Moodle-n keresztül érhetőek el a hagyományos tankönyveket teljes mértékben felváltó elektronikus tananyagok, az oktatási segédanyagok, ide tölthetnek fel az oktatók prezentációkat, tesztek, feladatlapokat, gyakorló

anyagokat a hallgatók számára, illetve ezen a felületen történik a tanulás eredményeinek közvetítése is, a hallgatói házi- és évfolyamdolgozatok, sőt a szakdolgozatok leadása, valamint ezen a felületen keresztül kommunikál egymással az egyetem és a hallgató, illetve itt követhetőek nyomon a tanév szervezési feladatok és a hallgatónak szóló tájékoztatások, információk (Benedek, 2018, 2020). Érdekesképpen megjegyzendő, hogy a szakirányú továbbképzések esetében a legnagyobb távoktatási hallgatói létszám az indítás óta folyamatosan ehhez a képzéséhez kötődik, melynek tartalom központú, aszinkron, elektronikus tanulástámogatásra épülő rendszerével több tanulmány is foglalkozik (Benedek, 2018, 2020; Molnár 2018; Kovács, 2014).

3. ábra: Távoktatásos munkarendben résztvevő hallgatók száma a szakirányú továbbképzésekben 2014-2018. között

Forrás: az Oktatási Hivatal statisztikája alapján saját szerkesztés

A fentiek alapján azt feltételezhetjük, hogy a BME közoktatási vezetőképzésén oktatók és tanulók számára 2020 március elején az oktatási rendszereknek a távolléti oktatásra történő gyors átállása nem jelenthetett különösebb kihívást. A tanszék, mely 2020 tavaszán közel 1.000 főnek szervezte a szakirányú továbbképzést, rugalmasan állt át a teljesen online távoktatási formára (Benedek, 2020). Az elektronikus keretrendszer, az aszinkron tanulási és az egyéb távoktatási formák ismerete és alkalmazása mellett is azonban teljesen új helyzetet teremtett az adott szemeszter, illetve a képzés zárásának, a szigorlatok és a záróvizsgák lebonyolításának online megszervezése, mivel ebben sem a tanszék oktatóinak, sem hallgatóinak nem volt tapasztalata.

Első lépésként a tanszékvezető a BME Koordinációs Bizottsága által, a fővárosi védelmi intézkedésekről szóló 211/2020 (V.16.) Korm. rendelettel összhangban kidolgozott szabályozása alapján kiadta a tanévzárásra, a vizsgákra, a szigorlatokra és a záróvizsgákra vonatkozó útmutatását, amelyben az szerepel, hogy a szakvizsgás képzésben a szigorlatot és a záróvizsgát távolléti formában, információs rendszerek útján kell megszervezni és lebonyolítani. A kiválasztott információs platform a Microsoft Teams rendszer lett, melynek az online szóbeli vizsgáztatás során a videokonferencia funkciója került leginkább kihasználásra. A BME Műszaki Pedagógia Tanszékén a közoktatási vezetőképzés szóbeli vizsgáit a következők szerint készítették elő és bonyolították le:

A vizsgák tervezése és előkészítése

A tanszék dolgozói létrehozták a Teams-ben a tanköröknek megfelelő Teams Csoportokat (ugyanis a képzésben az egy tankörhöz tartozó hallgatók ugyanabban az időpontban, tehát egy vizsgacsoportként teszik le a szigorlatot és a záróvizsgát). Ezt követően értesítették a vizsgáztatókat és a hallgatókat a Teams-hez és a Teams Csoportozás való csatlakozás menetéről. Figyelemmel voltak a tanszék munkatársai arra is, hogy egy skype-os elérhetőség biztosításával és a skype képernyőmegosztás funkciójával segítséget nyújtsanak a regisztrációban, csatlakozásban elakadt vizsgáztatók és hallgatók

számára, valamint kérték a Neptunban a telefonszám és az e-mail cím frissítését, hogy a vizsga során fellépő technikai hiba esetén elérhetőek legyenek a hallgatók.

A tanszék dolgozói a Teams Csoportoknak beütemezték értekezletként a szigorlati vizsgát, illetve a záróvizsgát, valamint kialakítottak egy tételhúzó felületet, melyet a vizsgáztató/jegyző Google fiókjába küldtek meg. A tanszékvezetői iránymutatás szerint a záróvizsga előtti napon a bizottság elnöke (és tagjai) e-mail címükre megkapták a vizsgázók névjegyzékét és az értékelés rendjét tartalmazó jegyzőlapot, a tétel sorokat, valamint záróvizsga esetén a vizsgázó csoport szakdolgozatait és azok értékelését tartalmazó elektronikus felület elérésének módját. A tankörvezető/vizsgáztató ellenőrizte a vizsgázók elérhetőségét és a vizsga megtartásához szükséges technikai feltételek meglétét, valamint a szakdolgozat védéséhez használandó prezentációk feltöltését, illetve meggyőződött arról, hogy a vizsgabizottság tagjai a vizsgához szükséges okmányokat megkapták-e.

A vizsgázóknak a vizsga kezdete előtt fél órával kellett csatlakozni az értekezlethez (a beállított időpontban ezen a csatornán megjelent a „Csatlakozás” lehetősége), hogy kipróbálásra kerülhessen a mikrofon és a kamara, adott esetben a védelemben lebonyolítására szolgáló prezentáció bemutatásához a képernyőmegosztás funkció, valamint a tankörvezető (vizsgáztató) szóban is tájékoztatta a hallgatókat a vizsga rendjéről.

A vizsgák lebonyolítása

Az elnök üdvözlő szavait követően kezdődtek meg a vizsgák, természetesen online formában is a tételhúzással. A tételhúzó felületnek kialakított táblázatos formát a vizsgáztató/jegyző képernyőmegosztás funkcióval a bizottság és a vizsgázó számára láthatóvá tette, majd beírta a vizsgázó nevét. Ezt követően a vizsgázó választott egy boríték sorszámot, melyet a vizsgáztató/jegyző rögzített a táblázat „VÁLASZTOTT BORÍTÉK SORSZÁMA” oszlopába. A rögzítés után a mellette lévő oszlopokban megjelent a táblázatban, hogy a boríték melyik tétel sorszámát tartalmazza és mi a tétel pontos címe. Amennyiben valamelyik hallgató ugyanazt a boríték sorszámot választotta, tehát ismétlődés történt a tétel száma és szövege helyett a „KIADOTT TÉTEL!” felirat jelent meg – ilyenkor módosítani kellett a boríték számot. Ha a vizsgázó csoport létszáma magasabb volt, mint a tételek száma, volt lehetőség arra is, hogy a csoporton belül a boríték sorszámok újra választhatóak legyenek - az ismételt boríték számok természetesen már más tételszámokat tartalmaztak. Póttétel húzása esetén a hallgatót a csoport utolsó vizsgázóját követő sorba, az ún. „PÓT” helyre lehetett felvezetni. A tételhúzás táblázat változásait a rendszer folyamatosan mentette, így minden módosítás utólagosan visszakereshető volt.

4. ábra: Tételhúzó felület

11									
12	1	1	Kozma Anikó	15	12	A vezetői szerepek. A vezető hatalmának forrásai.	3	12	Milyen személyzetfejlesztési feladatok vannak a vezetőnek? Melyek a munkahelyi személyzetfejlesztés módszerei, eszközei?
13	2	1	Frankóné	15	12	KIADOTT TÉTEL!	3	12	KIADOTT TÉTEL!
14	3	1							
15	4	1							
16	5	1							
17	6	2	Hornyik Boglárka	15	28	A vezetői kompetenciák és szerepek. Az igazgatóval szemben támasztott követelmények alapján melyek az azonosságok és különbségek az elmélet és a gyakorlat között?	3	2	Ismertesse a szervezeti tanulás fogalmát, folyamatát. Mutassa be a tanuló szervezet jellemzőit és kritériumait.
18	7	2							

Forrás: BME Műszaki Pedagógiai Tanszék

Online formában a tételhúzást követően a felkészülésre biztosított külön időt nem lehetett fenntartani, hanem a vizsgázó, kamerájának és mikrofonjának bekapcsolt állapota mellett megkezdte a feleletet, a kamerának a valós háttérrel (és nem fiktív háttérképet) kellett mutatnia. A vizsga időtartama alatt az éppen nem felelő hallgató a némitás funkcióval kikapcsolta a mikrofonját és webkameráját. Amennyiben záróvizsgára került sor, a szakdolgozat védésére szolgáló prezentáció képernyőmegosztással történő bemutatásával kezdett a hallgató, amire legfeljebb 10 perc állt a rendelkezésére, a bírálói kérdésekre adott válaszokat is beleértve, majd ezt követően kezdte meg a

tételhúzást. A sikeres feleletet követően a vizsgáztató a kamera és mikrofon kikapcsolására kérte a hallgatót és szólította a vizsgarendben soron következőt. A folyamat a vizsga befejezéséig folytatódott.

A vizsgák értékelése

A vizsga befejezését követően a Teams „Chat” felületének alkalmazásával az elnök vezetésével a bizottság egy külön értekezletet kezdett a vizsgák értékelésére, az érdemjegyek meghatározására. Záróvizsga esetén a jegyző megosztotta az értékelést tartalmazó jegyzőlapot és az elfogadott osztályzatot a bizottság előtt rögzítette. Az értékelést követően a „Chat” felületből kilépve a vizsgáztatók visszatértek a „Csoport” felületre, a várakozó hallgatókhoz és az elnök értékelte a vizsgát, ismertette az elért eredményeket, adott esetben szót adott a bizottság tagjainak vagy valamelyik hallgatónak és lezárta a vizsgát, majd a bizottság elkészönt a hallgatóktól.

A koronavírus járvány első hullámakor a fenti módszerrel a közoktatási vezetőképzésben 2020 májusában sikeresen szigorlatozott 44 tankörben 596 hallgató, júniusban pedig eredményesen záróvizsgázott 35 vizsgabizottság előtt 375 hallgató (Benedek, 2020).

Nemzetközi kitekintés a személyes jelenlét nélküli vizsgaszervezés vonatkozásában

Az Egyetemek Nemzetközi Szövetségének 109 országban végzett felmérése szerint (IAU, 2020a, 2020b) a járvány Kínán kívüli kitörésekor a felsőoktatási intézmények 59%-a azonnal leállt és áttért a táv- és az online oktatásra. Európában a felmérésben résztvevő egyetemek 80%-a megtartotta a szemeszter végén szokásos vizsgákat, leginkább online formában, néhány gyakorlati vizsgától eltekintve (Gonda, 2020).

Benedek Enikő és társai tanulmánya részletesen kitér arra, hogy néhány európai egyetem milyen megoldásokat alkalmazott a megváltozott körülményekhez igazodó vizsgáztatásban: az Antwerpeni Egyetemen távvizsgáztatást nem tartottak, hanem szigorú járványügyi szabályok betartása mellett minden vizsgát az egyetemen kellett letenni, a Brüsszeli Szabadegyetem (Université Libre de Bruxelles) hibrid rendben folytatta a vizsgákat, a dél-spanyolországi I. Jakab Egyetem (Universitat Jaume I), a hollandiai Leiden Egyetem, a milánói IULM Egyetem és a kolozsvári Babeş–Bolyai Tudományegyetem a távvizsgáztatás valamelyik formája mellett döntött, volt amelyik online platform, míg mások telefon és videóhívás alkalmazásával (Benedek–Eszényi-F. Csizmazia–Robin–Seresi, 2020). A távvizsgáztatást választók csoportjába tartoznak a német nyelvterület (Ausztria, Németország, Svájc) felsőoktatási intézményei is. Érdekes módon a német nyelvterület vonatkozásában is olvasható tanulmány arról, hogy az oktatásügy nem volt felkészülve a digitalizációnak erre a szintjére, sőt rövid időre a túlterheltség miatt Németországban a Teams alkalmazása is akadozott, leállt (Steinberg és Schmid, 2020).

Mivel a fenti országok közül Ausztria a járvány elleni védekezésben több alkalommal is mintaként szolgált Magyarország számára, ezért munkám további részében azt vizsgálom meg, hogy egy osztrák felsőoktatási intézményben, a Fachhochschule St. Pölten intézményben, hogyan szabályozták a vírushelyzetben a szóbeli vizsgáztatást és milyen tapasztalatokról számoltak be a Teams használatával kapcsolatban. A St. Pölten Fachhochschule 2020 április 28-án adott ki arra vonatkozó tájékoztatást, hogy nemcsak a foglalkozásokat, hanem a vizsgákat is online szükséges megtartani (Online prüfen, 2020.) Az intézmény online szóbeli vizsgákra vonatkozó szabályozása 2020. szeptember 30-án frissítésre került (Empfehlung zur Durchführung von mündlichen Online-Prüfungen, 2020.). A szabályozás, bár nem annyira részletes, de sok mindenben hasonlóságot, sőt egyezést mutat a BME Műszaki Pedagógiai Tanszék vezetője által kiadott szabályozással - elsősorban a hallgatók adatainak elérhetőség céljából történő ellenőrzése, a vizsga-alkalomra a korábbi belépés szükségessége, a technikai feltételek ellenőrzése, valamint a vizsga lebonyolítása és értékelése vonatkozásában.

Ezt támasztja alá Daniela Wewerka-Kreimelnek, a St. Pölten Fachhochschule docensének beszámolója az online vizsga tapasztalatairól (Wewerka-Kreimel, 2020):

A vizsga tervezése és előkészítése

Ebben a fázisban itt is alapvetően a hallgatók tájékoztatása történt meg a Teams használatáról, valamint a vizsga szóbeli formájáról és időpontjáról, majd a vizsga kivitelezésének megtervezése következett: a vizsgabeosztás elkészítése, hármas csoportok kialakításával a hallgatók vizsgaidejének, a vizsgacsoportok közötti váltás idejének és a vizsgáztató teherbírásának felmérését követően.

5. ábra: A vizsgázók beosztása

Einteilung Modulprüfung Gastroenterologie am 2.4.2020						
Nachname	Vorname	UID	Gruppe	Dauer	Uhrzeit	
NN	nn	di1810xx	1	10	08:00	
NN	nn	di1810xx	1	10	08:10	
NN	nn	di1810xx	1	10	08:20	
Wechsel						
NN	nn	di1810xx	2	10	08:40	
NN	nn	di1810xx	2	10	08:50	
NN	nn	di1810xx	2	10	09:00	
Wechsel						
NN	nn	di1810xx	3	10	09:20	
NN	nn	di1810xx	3	10	09:30	
NN	nn	di1810xx	3	10	09:40	
Wechsel + Pause						
NN	nn	di1810xx	4	10	10:10	
NN	nn	di1810xx	4	10	10:20	
NN	nn	di1810xx	4	10	10:30	
Wechsel						
NN	nn	di1810xx	5	10	10:50	
NN	nn	di1810xx	5	10	11:00	
NN	nn	di1810xx	5	10	11:10	

Forrás: Wewerka-Kreimel, 2020.

A vizsga lebonyolítása

A hallgatói hármas csoportok meghívót kaptak a Teams-be, ahová a meghatározott időben, egymást követően léphettek be. A hármas csoportban és nem egyesével történő vizsgáztatás előnyei közé sorolja a docens asszony, hogy a feleletekből tanulnak a hallgatók egymástól, van „tanú”, és ha valaki nem tud választ adni a kérdésre, a másik hallgató válaszolhat helyette, ami saját felelete értékelésénél beszámításra kerül. A hallgatók feleléskor a mikrofont és a kamerát bekapcsolták, szemkontaktust kellett tartaniuk és meg kellett osztani a képernyőjüket. A kérdésekre a hallgatók felkészülési idő nélkül feleltek, a különböző hármas csoportok között a kérdések számozását a vizsgáztató felcserélte.

A vizsga értékelése

A hármas csoportoknak a vizsgát követően el kellett hagyniuk az online teret, ahová az értékelésre visszahívásra kerültek. A docens asszony megállapította, hogy a vizsga átlageredménye az előző évekhez hasonló lett, a hallgatói visszajelzések is alapvetően pozitívak voltak, leginkább a felkészülési időt hiányolták, illetve a Teams platformot alkalmasnak tartja az online szóbeli vizsgák lebonyolítására.

A fenti beszámoló alapján a magyar és az ausztriai gyakorlat között a következő eltérések állapíthatók meg:

- Az ausztriai gyakorlat szerint vizsgázónak igazolnia kell magát diákigazolvánnyal vagy személyi igazolvánnyal, oly módon, hogy azt a vizsga kezdete előtt a kamerába tartja.
- A St. Pölten Fachhochschule vezetésének döntése alapján a vizsgázónak a videokamerát úgy kell beállítani, hogy egyértelmű legyen, a teremben egyedül van és semmilyen segédeszköz nincsen a környezetében. A mobiltelefont szintén a kamera látómezejében kell tartani, illetve felelet alatt a hallgatónak a képernyőjét meg kell osztania.
- Szabályozza továbbá a St. Pölten Fachhochschule azt is, amennyiben a vizsga technikai problémák miatt megszakad, egy új időpontot kell kitűzni, melyet 14 nappal korábban meg kell hirdetni, de a vizsgázókkal való megállapodás alapján hamarabb is meghirdethető.

Összegzés és előremutató

A magyar és az ausztriai mintát és tapasztalatot összehasonlítva, érdemes megfontolni a BME közoktatásvezetői képzésében az online szóbeli vizsgákra vonatkozó szabályozás kiegészítését, elsősorban abból a szempontból, hogy a segédeszközök nélküli vizsga lebonyolítása még inkább biztosított legyen, például olyan kamerabeállítás előírásával, mely a terem egész spektrumát mutatja,

a képernyőmegosztás bevezetésével felelés alatt, a mobiltelefonokra vonatkozó szabályozással, valamint a tételek gyakoribb újra keverésével. Ebben az esetben akár a felkészülési idő biztosítása is lehetséges lenne a hallgatók számára. Ugyanakkor vizsgáztatóként saját tapasztalatomra és a hallgatóim visszajelzéseire alapozva én sikertörténetként könyvelem el a szakirányú továbbképzésen az online vizsgáztatás korrekt és alapos előkészítését, lebonyolítását. A feedback azonban akkor lenne teljes, ha az előző évekhez hasonlítanánk az online vizsgáztatás átlageredményét, valamint felmérnénk a vizsgáztatásban résztvevő minden oktató és hallgató véleményét. Munkámat azzal zárom - bár mindannyiunk kívánsága bizonyosan az, hogy a következő vizsgaidőszakot már ne online bonyolítsuk le -, mégis bízom benne, hogy a javasolt vizsgát a minőség javítása érdekében kivitelezésre kerülhet, hiszen a kidolgozott online megoldások nemcsak krízishelyzetben alkalmazhatóak, hanem arra is szolgálhatnak, hogy tovább gazdagítsák a közoktatási vezetőképzés sajátos távoktatási formájának repertoárját.

A közoktatási vezetőképzésnél és a vizsgáztatásnál tágabb spektrumot érintve is néhány összegző és előremutató megállapítással zárom a felsőoktatás digitális átállására vonatkozó gondolataimat. A vírusnak természetes módon számos negatív hatása volt a felsőoktatásra (is): többek között sérültek a kommunikációs folyamatok, megakadályozta a nemzetközi mobilitást, a tudományos konferenciák lebonyolítását, tudományos projektek, kutatások maradtak el miatta (Sipos–Jarjabka–Kuráth–Venczel-Szakó, 2020). Ugyanakkor maximálisan egyet lehet érteni Zakota Zolán megállapításaival is: „Az online oktatásra való kényszerű áttérés nem csak gondokkal jár. Akarva akaratlan egy olyan kiterjedt kísérletnek váltunk alanyaivá, melyet már csak mérete miatt sem mert volna elvégezni egyetlen döntéshozó sem. Most alkalom van előben megvizsgálni az online oktatás előnyeit és hátrányait, olyan tapasztalatokat szerezve, amelyek tetemes mennyiségű nyersanyaggal szolgálnak a következő évtizedek oktatáspolitikusainak és döntéshozóinak. Az egészből azok kerülnek ki nyertesként, akik – nem azt keresve, hogyan lehet a száz évvel ezelőtti intézményi formákat működtetni – a megszerzett tapasztalatokra alapozva a technológiát arra használják fel, hogy egy hatékonyabb és rugalmasabb, modern, a válságokat kezelni képes oktatási rendszert alakítsanak ki.” (Zakota, 2020, 70. o)

Az új megoldások, tapasztalatok a felsőoktatásban remélhetően megindítják a változások sorát és az egyetemek, főiskolák az eddig jellemzően hagyományos, személyes jelenlétű oktatás mellett több online lehetőséget, valamint úgynevezett hibrid, kevert megoldásokat is kínálnak majd, mely által rugalmasabb lehet az oktatásszervezés, új vizsgáztatási módszerek terjedhetnek el és növekedhet az online formában elvégezhető képzések számossága (Benedek, 2020, Ősz, 2020). Természetesen mindahhoz, hogy a mostani online, vagy ahogy Ősz Rita nevezi vészhelyzeti, „emergency learning” tényleges átalakuláson menjen keresztül sokkal több idő és sokkal több előkészület szükséges, hiszen a jelenlegi rendszer működőképessége jelentős mértékben azon múlt, hogy a pedagógus társadalom maximálisan pozitív hozzáállással és maximális nyitottsággal oldotta meg a kialakult helyzetet (Ősz, 2020).

Felhasznált szakirodalom

- Benedek, A. (2020): Távoktatás másként!!! – A digitális kor pedagógiai kihívásaihoz. *Opus et Educatio*, 7(3), 185-192.
- Benedek, A. (2018): Negyed század, melyben a pedagógus továbbképzés korszakos átalakulása végbement. In Benedek A. (szerk.), *Közoktatási vezetőképzés a BME-n, 25 év a pedagógus továbbképzés fejlesztésében*. Miskolc: Gergely László Alapítvány. 11-22
- Benedek, E., Eszenyi, R., F. Csizmazia, E., Robin, E., Seresi, M. (2020): Záróvizsgák távolléti üzemmódban. In Seresi M., Eszenyi R., Robin E. (szerk.), *Távolléti oktatás a fordító- és Tolmácsképzésben*. (pp. 136-155.) Budapest: TINTA Könyvkiadó.
- Daad.de. (2020): *COVID-19 Impact on International Higher Education: Studies & Forecasts*. Letöltés dátuma: 2021. 04. 30., forrás: <https://www.daad.de/en/information-services-for-higher-educationinstitutions/centre-ofcompetence/covid-19-impact-on-international-higher-educationstudies-and-forecasts> 2020.07.25
- Deés, Sz. (2020): *Hallgatói vélemények a Covid-19 világiárvány hatásaként bevezetett online oktatásról*. Letöltés dátuma: 2021. 04. 30., forrás: [Hallgatói vélemények a COVID-19 világiárvány hatásaként bevezetett online oktatásról | Edutus Egyetem](#)

- Empfehlung zur Durchführung von mündlichen *Online-Prüfungen* 30 September. (2020). Letöltés dátuma: 2020. 05. 22., forrás: <https://skill.fhstp.ac.at/wp-content/uploads/2020/09/Empfehlung-f%C3%BCr-m%C3%BCndliche-Online-Pr%C3%BCfungen-b.pdf>
- Gonda, Gy. (2020): *COVID és felsőoktatás*. Letöltés dátuma: 2021. 04. 30., forrás: <https://azuzlet.hu/covid-es-felsooktatás-forradalom-a-virtualis-tantermekben/>
- International Association of Universities (IAU) (2020a). *Regional/National Perspectives on the Impact of COVID-19 on Higher Education*. Letöltés dátuma: 2021. 04. 30., forrás: https://www.iauiau.net/IMG/pdf/iau_covid19_and_the_survey_report_final_may_2020.pdf
- International Association of Universities (IAU) (2020b). *The impact of COVID-19 on higher education around the world IAU Global Survey Report*. Letöltés dátuma: 2021.04.30., forrás: https://www.iauiau.net/IMG/pdf/iau_covid19_and_the_survey_report_final_may_2020.pdf [2020.12.07.] 2020b
- Kovács, I. (2014): Távoktatás a BME Műszaki Pedagógia Tanszékén. *Opus et Educatio*, 1(1), 21-31. p.
- Molnár, Gy. (2018): Feladataink és lehetőségeink a 21. század közoktatási vezetőinek képzésében – válaszlehetőségek a homoinformaticus kérdéseire. In Benedek A. (szerk.), *Közoktatási vezetőképzés a BME-n, 25 év a pedagógus továbbképzés fejlesztésében*. (pp. 58-69.). Miskolc: Gergely László Alapítvány.
- Online Prüfen – Varianten und Empfehlungen, 28. April. (2020). Letöltés dátuma: 2020. 05. 22., forrás: <https://skill.fhstp.ac.at/wp-content/uploads/2020/04/online-Pr%C3%BCfen-FHStP-M%C3%BCglichkeiten-v2-1.pdf>
- Ősz, R. (2018): Felmérés az Óbudai Egyetemen a mintatanterv szerinti másodéves hallgatói körében. Tanulmány Oktatási Főigazgatóság megbízásából, Budapest.
- Ősz, R. (2020): Hogyan alakíthatjuk át az online oktatást a járványhelyzet értékelése után. *Civil Szemle, Különszám* (2020), 145-155. p.
- Rajcsányi, M., Bacsa, B. (2020): Úton a digitalizáció felé - egy felsőoktatási intézmény digitális oktatásának hallgatói tapasztalatai. *Journal of Applied Technical and Educational Sciences*. 11(1), 88-110. p.
- Sipos, N., Jarjabka, Á., Kuráth, G., Venczel-Szakó, T. (2020): Felsőoktatás a COVID-19 szorításában: 10 nap alatt 10 év? Gyorsjelentés a digitális átállás hatásairól a munkavégzésben a pécsi tudományegyetemen. *Civil Szemle, Különszám* (2020), 73-93. p.
- Steinberg, Sch. (2020): *Digitalisierung in der Krise: COVID-19 und das Bildungswesen*. Letöltés dátuma: 2020. 05. 22., forrás: <https://soziologieblog.hypothesen.org/13571>
- *Student Survey*. (2020). Letöltés dátuma: 2021. 04. 30., forrás: <http://www.covidsoclab.org>
- Wewerka, K. (2020): *Mündliche Online-Prüfung – ein Erfahrungsbericht*. Letöltés dátuma: 2020. 05. 22., forrás: <https://skill.fhstp.ac.at/2020/04/muendliche-online-pruefung-ein-erfahrungsbericht/>
- Zakota, Z. (2020): Oktatás járvány idején. *Civil Szemle, Különszám* (2020), 145-155. p.